

Buddhism, Husserl and the Void

Dr. Jeff Wilson¹

There has been some interest, in recent years, in certain theoretical similarities between the philosophy of Edmund Husserl and that found in Buddhist texts. Both systems focus on the cognitive processes that allow us to participate in the intersubjective relations of our world rather than on a positivistic analysis of that world. For Husserl, this analysis of the world, this ‘natural standpoint’, must be disconnected in order to ‘go to the things themselves’, to turn away from the outside world and concentrate on consciousness itself.

This notion of a cognitive disconnection is found throughout the Buddhist doctrines in the notion of *suññata*, (voidness, emptiness or nothingness). The ultimate aim, in the mental practices formed around this doctrine, is the ‘sign-less concentration of mind’ (*animitta cetosamādhī*). In the *Cūḷasūññata sutta*, this state is arrived at through a series of such mental disconnections. One disconnects from perception of the ‘assembly of men and women’, from perception of earth, through to the ‘base of neither-perception-nor-non-perception’ and nothingness as sign-less concentration. Therefore, the notion of voidness is seen, in the Pāli canon, as an absence of signs, symbols and signifiers, a state of bare awareness (*sati*).

Husserl’s idea that we all carry a ‘natural thesis’, a thesis about the natural world that is ‘present to hand’, is related to the Lacanian view of a ‘symbolic order’; a linguistic ordering of our perceptions of the world. The goal of both phenomenologists and Buddhists is a reduction in the influence of this cognitive nucleus of pre-conditioned relations and ideological conventions.

พุทธศาสนา ฮูสเซอร์ล และความว่าง

ดร. เจฟ วิลสัน²

เมื่อไม่กี่ปีที่ผ่านมา (ผม) ได้มีความสนใจในความคล้ายคลึงของทฤษฎี ระหว่างปรัชญาของ เอ็ดมุนท์ ฮูสเซอร์ล และปรัชญาที่พบในคัมภีร์พุทธศาสนา หลักปรัชญาทั้งสองระบบนี้จะเจาะจงถึงกระบวนการรับรู้ซึ่งทำให้เราเป็นส่วนในความสัมพันธ์ระหว่างอัตวิสัยกับโลกของเรา มากกว่ากระบวนการคิดวิเคราะห์แบบปฏิฐานนิยม³ ต่อโลกนั้นๆ สำหรับฮูสเซอร์ลแล้ว การวิเคราะห์เพื่อเข้าใจโลกนั้น, คือจุดยืนตามธรรมชาติ, ต้องแยกขาดจากกัน เพื่อนำไปสู่สิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวมันเอง และเพื่อถอยห่างจากโลกภายนอก แล้วจดจ่ออยู่เฉพาะจิตใต้สำนึกอย่างเดียว

¹ A senior researcher, DIRI, Australia

² นักวิจัยอาวุโส ประจำสถาบันวิจัยนานาชาติธรรมัช ประเทศออสเตรเลีย

³ แนวคิดปฏิฐานนิยม (Positivism) เน้นว่าความรู้ไม่ควรมาจากการคาดเดาหรือการหยั่งรู้ภายใน แต่ควรมาจากปรากฏการณ์ที่สามารถวัด ตรวจสอบ ประจักษ์ได้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

แนวคิดเรื่องการตัดขาดจากการรับรู้นี้ สามารถพบได้ในคำสอนทางพระพุทธศาสนา ในแนวคิดเรื่อง“สูญญตา” (ความว่าง, ความว่างเปล่า, หรือ ความไม่มี) วัตถุประสงค์สูงสุด ในกระบวนการทางจิตภาวนา ที่พบได้ในหลักการนี้ คือการทำสมาธิแบบปราศจากนิमित (อนิมิตเจโตสมาธิ) ในจุฬาสุนทรสูตร ได้กล่าวถึงประสบการณ์ภายในของการทำสมาธิดังกล่าว จะถูกรับรู้ได้ผ่านลำดับขั้นของการตัดขาดทางจิต ผู้ปฏิบัติตัดขาดจาก การรับรู้แห่ง “กลุ่มบุรุษและสตรี”, จากการรับรู้ของโลก, ตลอดถึงฐานแห่งฌานสมาบัติ หรือ “เนวส์ัญญานาสังญายตนสังญานา” และถึงความว่างเปล่าอย่าง เจโตสมาธิอันไม่มีนิमित ดังนั้นแนวคิดเรื่องความว่าง ที่พบได้ในพระไตรปิฎกบาลี กล่าวถึง ความหายไปแห่งนิमित สัญลักษณ์และเครื่องหมาย รวมทั้งภาวะของการมีสติอย่างเดียว[ที่ปราศจากนิเวรณ]

แนวคิดของ ฮุสเซอร์ล ที่พวกเราพากันยึดถือในชื่อ “ทฤษฎีทางธรรมชาติ” อันเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของโลกที่ “อยู่เฉพาะหน้าเรา” มีความสัมพันธ์กับมุมมองแบบลาคอง เรื่อง ลำดับแห่งสังญะลำดับทางภาษาในการรับรู้ต่าง ๆ ต่อโลกของเรา เป้าหมายของทั้งนักปรากฏการณ์วิทยาและชาวพุทธ คือการลดทอนอิทธิพลของจุดหลักแห่งการรับรู้ ซึ่งสัมพันธ์ต่อสิ่งที่ถูกปรุงแต่งและวิถีแห่งอุดมคติ